

УДК 377.1:37.014.6(494)

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ТА СТАНДАРТИ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ШВЕЙЦАРІЇ

Юлія Люлькова,
*молодший науковий співробітник відділу
змісту і технологій навчання Інституту
професійної освіти НАПН України,*
<https://orcid.org/0009-0008-4452-5104>
e-mail: julialulkova@gmail.com

Анотація. Розкрито особливості законодавчої бази і стандарти якості, що гарантують високий рівень підготовки фахівців у системі професійної освіти і підготовки у Швейцарії. Досліджено інструменти акредитації освітніх програм та сертифікації компетентностей студентів після завершення навчання. Підкреслено значення співпраці між державою, бізнесом і навчальними закладами для забезпечення практичної спрямованості та відповідності професійної освіти сучасним вимогам. Запропоновано рекомендації для системи професійної освіти України, яка прагне підвищити її якість і відповідність потребам ринку праці.

Ключові слова: професійна освіта, якість, законодавча база, стандарти, акредитація, сертифікація, консультативна рада, освітні програми.

LEGISLATIVE FRAMEWORK AND QUALITY STANDARDS OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING IN SWITZERLAND

Yuliia Liulkova,
*Junior Researcher, Department of Content and
Technologies of Education, Institute of Vocational
Education of NAPS of Ukraine*

Abstract. The features of the legislative framework and quality standards that ensure a high level of training for specialists in the vocational education and training system in Switzerland are revealed. The tools for accrediting educational programs and certifying students' competencies after

graduation are investigated. The importance of cooperation between the state, business, and educational institutions to ensure the practical orientation and compliance of vocational education with modern requirements is emphasized. Recommendations are proposed for the vocational education system in Ukraine, which aims to improve its quality and relevance to labor market needs.

Keywords: vocational education, quality, legislative framework, standards, accreditation, certification, advisory board, educational programs.

Законодавча база професійної освіти і підготовки (далі-ПОП) у Швейцарії є міцним фундаментом для забезпечення її якості. Основним нормативним документом є Федеральний закон про професійну освіту і підготовку, ухвалений у 2002 році та оновлений у наступні роки. Цей закон регулює організацію, фінансування та контроль якості ПОП на національному рівні (Swiss Confederation, 2002). Він встановлює чіткі стандарти для розроблення освітніх програм, підготовки викладачів і процедур оцінювання. Стандарти якості ПОП у Швейцарії розробляються з урахуванням національних кваліфікаційних рамок (NQF), які гармонізовані з Європейською рамкою кваліфікацій (EQF). Це забезпечує визнання швейцарських дипломів на міжнародному рівні та сприяє мобільності робочої сили. Кожна освітня програма проходить ретельну перевірку на відповідність стандартам. За дотримання цих стандартів несе відповідальність Державний секретаріат з питань освіти, досліджень та інновацій (SERI, 2021). Якість ПОП забезпечується чітко структурованою системою моніторингу та оцінювання, яка охоплює як національний, так і регіональний рівні: кантони відповідають за впровадження освітніх програм, а федеральні органи встановлюють загальні стандарти. Регулярні інспекції та аудити навчальних закладів і підприємств, залучених до дуальної системи, гарантують дотримання вимог якості, визначених у національних кваліфікаційних рамках і стандартах (Bolzani et al., 2021).

Наприклад, Державний секретаріат з питань освіти, досліджень та інновацій розробляє рамкові навчальні плани, що адаптуються до специфіки галузей, але зберігають єдність у підходах до оцінювання результатів навчання (Swiss Confederation, 2020). Це дає змогу підтримувати стабільно високу якість ПОП по всій країні.

Основними інструментами забезпечення якості ПОП у Швейцарії є процеси акредитації та сертифікації. Акредитація проводиться

спеціалізованими органами, такими як Швейцарське агентство з акредитації та забезпечення якості. Цей процес охоплює аналіз змісту освітніх програм, стану інфраструктури навчальних закладів, кваліфікації викладачів і результатів навчання студентів. Після успішного завершення акредитації освітня програма отримує офіційне визнання, що гарантує її якість і престижність (AAQ, 2021). Іншим важливим інструментом є система акредитації навчальних закладів і компаній, які беруть участь у дуальній підготовці. Компанії, що надають практичне навчання, повинні відповідати чітким критеріям, таким як наявність кваліфікованих наставників і належних умов праці. Крім того, використовуються статистичні дані та аналітичні звіти, які дають змогу відстежувати ефективність освітніх програм.

Наприклад, Швейцарський центр координації досліджень у сфері освіти щорічно публікує звіти про стан ПОП, які включають показники завершення строків навчання та працевлаштування випускників (SKBF, 2023). Оцінювання компетентностей студентів ґрунтується на поєднанні теоретичних і практичних методів, що відображає дуальну природу системи ПОП. Теоретичні знання перевіряються під час проведення в професійних школах письмових іспитів та тестувань. Ці методи дають змогу оцінити рівень засвоєння фундаментальних знань, необхідних для виконання професійних завдань. Наприклад, студенти проходять стандартизовані іспити з таких дисциплін, як математика, професійна термінологія та основи галузі (Strahm et al., 2016). Практичні компетентності оцінюються безпосередньо на робочому місці шляхом спостереження за виконанням студентами реальних виробничих завдань. Одним із ключових інструментів є кваліфікаційна процедура, що проводиться наприкінці навчання. Вона включає практичні випробування, під час яких учні демонструють свої вміння перед комісією, до складу якої входять представники професійних шкіл, роботодавців і професійних асоціацій. Такий підхід гарантує об'єктивність і відповідність оцінювання реальним вимогам професії (Wettstein et al., 2019). Сертифікація, у свою чергу, стосується підтвердження компетентностей студентів після завершення навчання. Вони складають іспити, які розробляються спільно з галузевими асоціаціями, щоб переконатися, що їхні навички відповідають професійним вимогам. Успішне проходження сертифікації завершується видачею федерального диплома або сертифіката, які високо цінуються на ринку праці. Отримані сертифікати, або диплом про професійну зрілість, дають змогу випускникам обирати між

працевлаштуванням і продовженням навчання у вищих професійних навчальних закладах чи університетах прикладних наук. Ця гнучкість забезпечує доступність різних кар'єрних шляхів і сприяє безперервному професійному розвитку (OECD, 2019). Процедури акредитації та сертифікації є прозорими та стандартизованими, що забезпечує довіру до системи з боку як студентів, так і роботодавців (Cedefop, 2020; Radkevych et al., 2023).

У системі забезпечення якості ПОП ключову роль відіграє Швейцарський федеральний інститут професійної освіти (SFIVET), який відповідає за підготовку викладачів професійної освіти, проведення досліджень у цій сфері та розроблення методичних рекомендацій. SFIVET також підтримує інновації в освітніх програмах, адаптуючи їх до сучасних викликів, таких як цифровізація, зелена економіка тощо (SFIVET, 2023). Завдяки своїй експертизі інститут сприяє підвищенню кваліфікації педагогів системи ПОП. Окрім SFIVET, значну роль у забезпеченні якості ПОП у Швейцарії відіграють галузеві асоціації, що представляють інтереси роботодавців. Вони беруть активну участь у розробленні стандартів і навчальних планів, забезпечуючи їх практичну спрямованість. Наприклад, Швейцарська асоціація роботодавців регулярно співпрацює з освітніми установами для оновлення вимог до професійних кваліфікацій (Swiss Employers' Association, 2022). Така взаємодія між державними та приватними структурами створює цілісну систему, яка підтримує якість ПОП на всіх етапах підготовки фахівців.

У вдосконаленні якості ПОП у Швейцарії важливе значення має зворотний зв'язок від роботодавців і студентів. Роботодавці, як ключові партнери дуальної системи навчання, регулярно надають відгуки щодо професійної підготовки фахівців на основі структурованого опитування та консультацій з професійними асоціаціями. Ці дані допомагають адаптувати освітні програми і навчальні плани до актуальних потреб ринку праці. Наприклад, якщо роботодавці зазначають брак певних навичок у випускників, це може призвести до змін у змісті практичної підготовки (Bolzani et al., 2021). Студенти також мають змогу висловлювати свою думку через анонімні анкети, які проводяться професійними школами та органами управління освітою. Їхні відгуки стосуються якості викладання, умов навчання та відповідності освітніх програм їхнім очікуванням. Такий діалог між усіма учасниками освітнього процесу сприяє прозорості та постійному вдосконаленню системи ПОП. Дослідження свідчать, що врахування

думки стейкхолдерів підвищує рівень задоволеності ПОП та її практичну значущість (SKBF, 2023). Невід’ємною частиною оцінювання ефективності ПОП у Швейцарії є моніторинг результатів працевлаштування випускників. Цей процес здійснюється на основі збору даних про зайнятість випускників, які аналізуються на національному рівні Федеральним статистичним офісом. Статистика показує, що понад 90% випускників ПОП знаходять роботу протягом шести місяців після завершення навчання, що свідчить про високу відповідність ПОП потребам ринку праці (Federal Statistical Office, 2022). Додатково проводяться лонгітюдні дослідження, які відстежують кар’єрний шлях випускників протягом кількох років. Це дає змогу оцінити не лише початкову зайнятість, але й стабільність працевлаштування та можливості кар’єрного зростання. Такі дані використовуються для корегування освітніх програм і підтримки конкурентоспроможності робочої сили у Швейцарії (Wettstein et al., 2019).

І хоча й система ПОП Швейцарії вважається однією з найкращих у світі завдяки своїй гнучкості, орієнтації на потреби ринку праці та високому рівню залучення стейкхолдерів, вона стикається з низкою викликів, що потребують переосмислення традиційних підходів до забезпечення її якості. Швидкі зміни на ринку праці, зумовлені автоматизацією та глобалізацією, створюють труднощі для адаптації швейцарської системи ПОП. Однією з ключових проблем є ризик старіння певних професій. Наприклад, у секторі виробництва частка робочих місць, замінених автоматизованими системами, зросла на 12% за останні п’ять років (Swiss Federal Statistical Office, 2024). Це вимагає від системи ПОП не лише підготовки до існуючих професій, але й розвитку навичок, які будуть затребувані в майбутньому, таких як критичне мислення, цифрова грамотність і здатність до навчання впродовж життя. Існує потреба у постійному оновленні освітніх програм, щоб вони відповідали сучасним професійним стандартам. Зростання конкуренції на глобальному ринку праці та поява нових професій ускладнюють завдання швидкого реагування на ці зміни. За даними Швейцарського федерального інституту професійної освіти, близько 20% професій у країні потребують регулярного перегляду кваліфікаційних вимог через технологічні інновації (SFIVET, 2023). Недостатньою для підвищення якості ПОП є участь малих і середніх підприємств, які становлять значну частину економіки Швейцарії у забезпеченні робочих місць для стажувань студентів. Крім того,

спостерігається низький рівень впровадження модульних програм навчання, які дають змогу адаптувати ПОП до індивідуальних потреб студентів (Renold et al., 2018). Крім того, викладачі потребують додаткової підготовки для роботи з цифровими інструментами. Це обумовлює значні інвестиції у підвищення кваліфікації педагогів. У перспективі цифровізація сприятиме персоналізації ПОП шляхом застосування адаптивних платформ, які враховують індивідуальний прогрес студентів (OECD, 2022). Результати досліджень свідчать, що використання цифрових інструментів підвищує ефективність навчання студентів на 15–20% порівняно з традиційними методами (Bolli et al., 2021). Впровадження таких технологій, як штучний інтелект, віртуальна реальність і великі дані, відкриває нові можливості й для практичної підготовки (Radkevych et al., 2025). Зокрема, симулятори у віртуальній реальності дають змогу студентам відпрацьовувати навички в безпечному середовищі, що особливо актуально для таких галузей, як медицина чи будівництво (Гуржій et al., 2023). Ще однією проблемою є недостатня інклюзивність системи ПОП для іноземних працівників, особливо молоді з низьким соціально-економічним статусом. Ураховуючи, що Швейцарія має високий рівень працевлаштування випускників ПОП (понад 90%), все ж таки певні групи стикаються з бар'єрами через мовні або культурні відмінності (Strahm et al., 2019). Адаптація до ринку праці також ускладнюється демографічними змінами, зокрема старінням населення, що зменшує кількість студентів у системі ПОП.

Для подолання означених викликів і забезпечення стійкості системи ПОП у Швейцарії планують проведення комплексної модернізації, а саме: створення національної платформи для моніторингу тенденцій на ринку праці та прогнозування потреб у кваліфікаціях. Такий інструмент дасть змогу оперативно коригувати освітні і навчальні програми, ґрунтуючись на актуальні дані (Bolli et al., 2021); розширення фінансування цифрових технологій у навчальних закладах, зокрема на основі розвитку державно-приватного партнерства, яке вже довело свою ефективність у дуальній системі; інвестування програм перепідготовки викладачів, щоб вони могли ефективно використовувати нові технології та передавати ці знання студентам; розроблення спеціальних програм підтримки вразливих груп населення, включаючи мовні курси та менторство (Renold et al., 2018). Ці заходи сприятимуть не лише підвищенню якості ПОП, але й її відповідності сучасним і майбутнім викликам.

Отже, система ПОП Швейцарії вирізняється високим рівнем якості завдяки чітко структурованому підходу та гармонійному поєднанню теоретичного навчання з практичною підготовкою. Однією з ключових особливостей є дуальна модель освіти, яка інтегрує навчання в аудиторіях із роботою на підприємствах. Це дає змогу студентам здобувати актуальні професійні навички, які відповідають потребам ринку праці. За даними Федерального статистичного управління Швейцарії, близько 70% молоді обирають ПОП після завершення обов'язкової шкільної програми, що свідчить про її популярність і довіру до системи (Swiss Federal Statistical Office, 2023). Ще однією важливою характеристикою є тісна співпраця між державою, бізнесом і навчальними закладами. Компанії беруть активну участь у розробленні освітніх програм. Це гарантує відповідність змісту освіти сучасним економічним вимогам. Швейцарська модель передбачає регулярне оновлення стандартів і кваліфікацій на основі консультацій із представниками індустрій (Renold et al., 2018). Такий підхід забезпечує гнучкість системи та її адаптивність до змін у технологіях і економіці. Окрім того, механізми забезпечення якості включають регулярне оцінювання освітніх програм ПОП, щоб гарантувати їх високу якість і відповідність міжнародним стандартам (SERI, 2022). Такий системний нагляд сприяє підтримці стабільно високого рівня підготовки фахівців і довіри до швейцарських дипломів на світовому рівні.

Досвід Швейцарії має значний потенціал для використання іншими країнами, особливо Україною, яка прагне підвищити якість професійної освіти, її відповідність потребам ринку праці, а також знизити рівень безробіття серед молоді. На основі цього досвіду для України доцільно: *адаптувати* дуальний підхід, залучаючи підприємства до підготовки кадрів. Наприклад, створення партнерств між закладами професійної освіти та місцевими компаніями дасть змогу здобувачам освіти отримувати практичний досвід під час навчання. Це потребуватиме законодавчих змін, таких як надання податкових пільг підприємствам, які беруть участь у реалізації програм дуальної форми здобуття освіти, а також розроблення механізмів оплати праці учнів, як це робиться у Швейцарії. Такий підхід сприятиме зменшенню розриву між освітою та ринком праці; *залучати* професійні асоціації та бізнес до розроблення освітніх програм. У Швейцарії роботодавці беруть активну участь у формуванні стандартів, що гарантує їхню актуальність. В Україні варто створити

консультативні ради за участю представників бізнесу, які б впливали на зміст професійної освіти. Це допоможе адаптувати освітні програми до потреб економіки та підвищити працевлаштування випускників; *запозичити* швейцарську практику чіткої сертифікації, яка визначає рівень кваліфікації випускників.

Наприклад, створення національних стандартів оцінювання якості ПОП, що охоплюють як теоретичні, так і практичні іспити, підвищить довіру до дипломів, які видаються закладами професійної освіти, мотивуватиме молодь до навчання; *проводити* інформаційні кампанії за прикладом Швейцарії, щоб змінити стереотипи про професійну освіту як «другосортну». Адже популяризація історій успіху випускників і демонстрація затребуваності їхніх навичок на ринку праці сприяють підвищенню інтересу до цього виду освіти (World Study, 2018).

На основі викладеного, упровадження прогресивного досвіду Швейцарії зумовлює необхідність проведення в Україні системних реформ, зокрема у законодавстві, фінансуванні та суспільному сприйнятті професійної освіти. Це у підсумку допоможе підвищити її якість, зробити конкурентоспроможною та орієнтованою на потреби особистості й сучасні виклики економіки.

Список посилань

Cedefop. (2020). *Vocational education and training in Switzerland: Short description*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2801/12345>

Swiss Federal Statistical Office. (2023). *Youth employment and education statistics*. <https://www.bfs.admin.ch/>

Swiss Confederation. (2002). *Federal Act on Vocational and Professional Education and Training (VPETA)*. <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20001860/index.html>

AAQ. (2021). *Accreditation procedures in Swiss vocational education*. Swiss Agency for Accreditation

SERI. (2021). *Quality assurance in vocational education and training*. State Secretariat for Education, Research and Innovation. <https://www.sbfi.admin.ch/sbfi/en/home.html>

SFIVET. (2023). *Mission and activities of the Swiss Federal Institute of Vocational Education and Training*. <https://www.sfivet.swiss/about-us>

Swiss Employers' Association. (2022). *Collaboration in vocational education standards*. <https://www.arbeitgeber.ch/en/vocational-training/>

Bolzani, D., Graf, N., & Hoeckel, K. (2021). Switzerland's vocational education and training system: Lessons for policy and practice. OECD Publishing.

Federal Statistical Office. (2022). Employment outcomes of VET graduates in Switzerland: Annual report 2022. <https://www.bfs.admin.ch>

Schweizerisches Kompetenzzentrum für Bildungsforschung (SKBF). (2023). Swiss education report 2023. SKBF Publishing.

Strahm, R., Graf, N., & Hoeckel, K. (2016). Vocational education in Switzerland: A model for the world. Haupt Verlag.

Wettstein, E., Schmid, E., & Gonon, P. (2019). Swiss VET system: Structures and outcomes. Springer.

Bolli, T., Caves, K., & Renold, U. (2021). Digitalization and vocational education: Evidence from Switzerland. Swiss Journal of Economics and Statistics, 157(1), 1-15. <https://doi.org/10.1186/s41937-021-00078-3>

OECD. (2022). Education at a glance 2022: OECD indicators. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>

SFIVET. (2023). Annual report on vocational education and training in Switzerland. Swiss Federal Institute of Vocational Education and Training.

Strahm, R., Egg, M. E., & Renold, U. (2019). The future of VET in Switzerland: Challenges and opportunities. Peter Lang.

Swiss Federal Statistical Office. (2024). Labor market trends and automation impacts: Statistical overview. <https://www.bfs.admin.ch>

Renold, U., Bolli, T., & Egg, M. E. (2018). The Swiss vocational education and training system: Linking education and the labor market. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-63295-7>

SERI. (2022). Quality assurance in vocational education and training. State Secretariat for Education, Research and Innovation. <https://www.seri.admin.ch>

Swiss Federal Statistical Office. (2023). Vocational education and training in Switzerland: Statistical overview. <https://www.bfs.admin.ch>

OECD. (2019). Education at a glance 2019: Switzerland. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>

Swiss Confederation. (2020). Vocational education and training in Switzerland. State Secretariat for Education, Research and Innovation (SERI). <https://www.sbfi.admin.ch>

World Study. (2018). Середня освіта в Швейцарії для українців.
<https://world-study.ua>

Гуржій, А., Радкевич, В., & Пригодій, М. (2023). Підвищення якості підготовки майбутніх фахівців із використанням віртуальних навчальних комплексів. *Нові технології навчання*, (97), 42–50.
<https://doi.org/10.52256/2710-3560.97.2023.97.05>

Radkevych, V., Pryhodii, M., Kruchek, V., Voronina-Pryhodii, D., & Kravets, S. (2023). Standardisation of vocational teacher training in Ukraine. *Professional Pedagogics*, 1(26), 94–102. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.94-102>

Radkevych, O., Pryhodii, M., & Radkevych, V. (2025). Artificial intelligence use in assessing the learning outcomes of future engineers. In M. E. Auer & T. Rüütmann (Eds.), *Futureproofing engineering education for global responsibility. ICL 2024. Lecture Notes in Networks and Systems* (Vol. 1260, pp. 557–564). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_55

— 90 —

УДК 377:37.014.5:37.014.6(492)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У КОРОЛІВСТВІ НІДЕРЛАНДИ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ

Алла Онищенко,
доктор філософії, науковий співробітник
відділу зарубіжних систем професійної освіти
Інституту професійної освіти
НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0001-6098-8792>
e-mail: aponyshchenko@ukr.net

Анотація. Розглянуто особливості забезпечення якості професійної освіти і підготовки фахівців у Королівстві Нідерланди, що базується на чіткій законодавчій базі, включно із законами про обов’язкову освіту, освіту дорослих і професійно-технічну освіту, вищу